

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Dispvtationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtvte Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

Dispvtatio VI. De actu fidei, & in primis de eius certitudine.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](#)

S E C T I O I .

In quo consistat certitudo assensus intellectualis.

Non agimus de certitudine in genere, propter applicari solet ad actum etiam voluntatis, immo & ad alias actiones exteriores, nam certa voluntas dicitur, qua quis firmiter aliquid decernit: certus ictus, qui non obvertat a scopo, & sic de aliis. Nunc solum agimus de certitudine illa, qua actus intellectus dicitur certus: quam quidem vulgariter, & crassi homines nihil, aut ferè nihil distinguunt ab evidentiā, & tunc solum dicunt, se esse certos de re aliqua, quandoclarē eam cognoscunt. Et fortasse prima nominis etymologia hæc fuit, ut certus dicatur a cernendo, vt id solum certum nobis sit, quod cernitur. Carterum negari non potest, quod certitudo latius pateat, quam evidentiā: alioquin fides nostra certa non esset, quia inevidens, & obscura est: cuius contrarium supponitur omnino in Tridentino sect. 6. cap. 9, dicente, neminem sine peculiari Dei revelatione scire posse certitudine fidei, cui falsum subesse non potest, suam iustificationem, &c. & constabit ex omnibus infra adducendis.

P. Suarez in *presenti disp. 6. sect. 5. num. 6.* dicit, per certitudinem intelligi eam, qua excludit omnem formidinem, seu dubitationem, aut periculum falsitatis. Ille tamen modus loquendi disertatio non placet, quia non sufficit ad certitudinem formalem, de qua loquimur, excludere præiculum falsitatis: nam iudicium probabile, quo aliquis credit, Deum esse Trinum, excludit omne periculum falsitatis, cum implicet contradictionem assensum illum esse falsum: & tamen non est actus certus, sed formidolosus: non ergo sufficit disertatio illa exclusio.

Alij ergo in vniuersum ita definiunt assensum certitudinem, vt sit firma adhesion intellectus circa aliquid obiectum verum. Ita Bañez in *presenti qnaest. 4. artic. 8.* quod postea amplius explicat addendo ad verba prædicta, vt sit adhesion firma ad obiectum verum secundum firmam, & stabilem rationem veritatis: quod addit vt excludat assensum illum firmum, quem aliquis praefat obiecto vero, ob rationem fallibilem, quam putat esse certam. Hoc tamen adhuc non explicat sufficienter certitudinem assensus, quando enim exigunt firmitas, & stabilitas in ipsa etiam ratione assentendi, vel sermo est de ipsa ratione assentendi obiectu secundum se, vel de modo etiam assentiendi tenente se ex parte intellectus, si primo modo intelligatur; id non sufficit; nam potest aliquis assentiri vero alicui firmiter, & propter rationem in se firmam & veram, cuius tamen firmitatem non cognoscit sufficienter, & tunc assensus non erit certus, sed imprudens, quia iuxta regulas prudentiae non debuisset esse ita firmus. Si vero intelligatur secundo modo, non explicatur adhuc, quid sit stabilitas illa, & firmitas tenens se ex parte intellectus.

Propter hæc P. Coninch. *disp. 14. dub. 4. numero 44.* & sequentibus dixit, certitudinem formalem esse firmitatem assensus, qua intellectus alicui obiecto firmiter, & modo in se omnino infallibili adhaeret. Vnde ad hoc duo requirit. Primum,

De qua certitudine hic agatur.

Certitudo istius patet quam evidentiā.

DISPUTATIO VI.

De actu fidei, & imprimis de eius certitudine.

S E C T I O I . *In quo consistat certitudo assensus intellectualis.*

II. *An, & quomodo certitudo fidei superret alios assensus certos. Referuntur varie sententiae.*

III. *Excessus certitudinis in fidei assensu explicatur.*

Diximus de obiecto formalis, & materiali fidei diuinæ: nunc iam incipiimus agere de eius actu, quo propter diuinam auctoritatem, & testificatiōnem credimus obiecta revelata, qui est proprius actus fidei; & in primis dicendum est de eius certitudine, & an excedat certitudinem aliorum assensuum, quos habemus. Sunt autem in hac questione, non pauca de vocibus: nisi enim conteniamus in eo, quod significatur per actum certum, non possimus de-

cernere, an fides sit certa, & magis certa, quam alij assensus.

quod assensus sit verus. Secundum, quod modus cognoscendi sit infallibilis; hoc est, talis ut eo modo non possit cognosci, nisi verum. Vnde infer, quando assentimur vni propter aliud, quatuor requiri, ut assensus sit certus. Primum, ut medium habeat necessariam connexionem cum veritate obiecti. Secundum, ut modus eo medio vtrandi sit infallibilis. Tertium, ut hic modus assentiendi sit ipsi assentiendi infallibilis, ita ut ipse vere cognoscatur suum modum assentiendi esse infallibilem, nam si Deus me eius rei inscium eleuaret, ut assensus fidei humanae, qua Francisco credo, fieret supernaturalis, tunc licet actus ille ratione supernaturalitatis esset infallibilis, non tamen esset certus, cum ego non magis certus essem de re, quam credo fidei humanae Francisco fallibili, quam si actus esset naturalis. Quatum denique requiriatur, ut assensus sit firmus, & assentientia ita firmiter obiecto adhaerat, ut nullo modo, vel difficile posset ab eo dimoueri. Quia firmitas potest prouenire, vel ab evidencia obiecti sive vera, sive faltem apparenti, vel etiam à voluntatis imperio, prout contingit in assensu fidei.

⁴ In has sententias aliqua sunt difficultia. Primo enim difficile apparet, quod in assensu certo mediato debet esse necessaria connexionis inter medium & veritatem obiecti: non enim apparet, cur magis sit necessaria connexionis inter medium & obiectum, cui propter aliud assentimur, quam sit necessaria connexionis inter extrema in assensu certo immedio, quando assentimur certo ex ipsis terminis, quod est assentiri ex ipsa connexione terminorum, seu extremitatum inter se, quia mouet immediate ad assentiendum tali connexioni: nam sicut connexionis apprehensio inter extrema mouet immediate ad assentiendum illi assensu immedio, ita connexionis medij cum obiecto conclusionis mouet ad assentiendum conclusioni. Potest autem esse assensu immediatus certus, licet non appareat connexionis necessaria inter extrema, ut constat in assensu fidei, quo credimus Deum revelasse incarnationem, qui prout terminatur ad revelationem, non est mediatus, sed immediatus, cum non sit propter aliud; nec appareat connexionis necessaria inter extrema, nempe inter Deum, & revelationem, cum Deus potuerit reuelare, & non reuelare: & adhuc potest esse, & est assensus certus circa Deum reuelantem. Cur ergo non poterit esse assensus certus mediatus, licet non appareat necessaria connexionis inter medium & veritatem conclusionis? Vnde videtur etiam desicere doctrina illius Autoris, quia explicuit requisita ad certitudinem assensu mediati, non tamen explicuit requisita ad certitudinem assensu immediati.

⁵ Quicquid autem sit de hoc, difficile secundum est, quod dicit ad certitudinem requiri, quod assentientis cognoscatur verum modum cognoscendi esse infallibilem: hoc, inquam, in rigor loquendo, non potest esse verum. Quia Beatus vi- dens Deum habet actum omnium certissimum, & hoc quamus non habeat actum reflexum supra ipsammet visionem, vel supra modum eius tendendi infallibilem: & nos ipsi quando per fidem mysteria credimus, certissime credimus, & actus noster certus est, licet non habeamus actum reflexum supra eius certitudinem: non ergo requiriatur ad certitudinem formalem actus, quod ipse assentientis cognoscatur modum tendendi illius actus esse infallibilem. Nec exemplum, quod ad hoc adducit quidquam confert, inquit retrorqueri

poteat: nam eo casu, quo actus fidei humanae et elevatione Dei, te inscio, facta esset supernatura- lis: etiam si postea scires, actum illum esse super- naturalem; ipse tamen actus pro priori nature praecedens, qui de se certus non fuerat, non posset fieri certus propter illam scientiam posterioris de eius supernaturalitate tibi datam. Non potest enim esse certus actus, qui intellectum non certificat de suo obiecto, sicut non est evidens, vel clarus, qui non illuminat formaliter, & clarificat intellectum; qui cum sine effectus formales ipsius actus, debent prouenire formaliter pro priori, pro quo intelligitur actus inhaerere intellectui. Si ergo pro eo priori ante cognitionem reflexam de eius supernaturalitate non certificabat intellectum de suo obiecto, non poterit etiam certificari pro posteriori: cum eadem forma eodem modo vnta non possit pro posteriori natura dare nouum effectum formalem subiecto, quem non dabat pro priori, quia effectus formalis non est aliud nisi subiectum, & forma cum unione. Poterit quidem intellectus pro posteriori certificari de obiecto per cognitionem reflexam ab supernaturalis praecedentis, quatenus ex super- naturalitate illius actus potest inferre veritatem obiecti; tunc autem non certificabitur formaliter per priori actum, sed per secundum: prius autem non ideo erat incertus, quia latebat eius sa- pernaturalitas, sed vel quia erat formidolosus, vel propter alium defectum intussecum, qui expi- cands exit.

Tertio contra eundem Autorem virget: quia ipse ad certitudinem exigit, quod cognoscatur modus infallibilis tendendi, quem actus habet, id est, talis, ut cum eo modo repugnet falsum aliquid cognosci. Vnde numero 57. infer, nullum actum evidentem naturalem habere tamen certitudinem, quantum haber assensus fidei: quia nimirum cum eodem modo cognoscendi, quantum discernere possimus, cum quo cognoscimus evidentia naturali cetera obiecta, possimus etiam cognoscere falsa: ut si vnu videat Petrum, & alter videat phantasma, quod non potest a Petro discerneris; utque putat, se videre Petrum, cum tamen vnu eorum decipiatur. Ex hoc autem ipso argui potest contra eundem, quia ex duabus nati- cis, quorum alter credit articulum verum sibi Parochio propositum, alter articulum falsum a suo etiam Parochio sibi propositum, alter credit eundem verum articulum assentu fidei, alter erat assensus falso: & tamen neuter discernere potest modum tendendi diversum in vtrro assensu: ergo ad certitudinem assensus non exigitur cognoscere tam modum tendendi infallibilem in assensu, ut cum eodem tendendi modo, quantum discerni posset, non possit, & aliquando contingat esse assensu falsum.

Ideo P. Hurtado *disput. 25. sect. 1. & disput. 3.* ⁷ *sect. 3.* dicit, certitudinem assensus constitutre in *Compendio* determinatione sui principij ad solum actum ve- ⁸ rum: nam principium actus certi non potest effi- ⁹ ciens principium actus falsi: quod non ita contingit in actu incerto, nam principium actus probabilem indifferens est ad assensum etiam probabilem circa obiectum contrarium eliciendum: ideo actus probabilis etiam verus non est certus, quia non procedit a principio determinato ad veritatem. Quare sicut ille dicitur certo attingere scopum, qui etiam dexteritatem habet in actu, ut ex illa determinetur in actu primo ad non aberran- dum.

*Aequiuocatio
lates in re
gula P. Hurt
tado,*

dum : ita tunc intellectus certò scingit obiectum quando in actu primo principium eam habet affi gationem ad verum, ut errare à vero non possit. Hinc est, p. 20m fidei infusa esse certum, quia principium eius, nempe intellectus cum habitu fidei, determinatus est in actu primo, ne aberter à vero, & ne elicer actu falsum.

Hic modus explicandi certitudinem difficilior mihi videtur quam praecedens. Primo, quia quando ponit, certitudinem assensus desum ex eo quod principium habeat in actu primo determinationem ad non errandum, seu ad verum; vel loquuntur de principio solo, quod influere in eum actum, vel de toto principio in actu primo, propterea ex illo procedere illc vel alias actus contrarii; in neutro autem sensu potest regula illa uisus esse ad definendam certitudinem assensus: ergo aliter explicari debet: explico maiorem exemplo voluntatis in qua aliquando datur principium solum unius actus, & tunc non datur libertas; quia totum principium non est in differens, sed determinatum ad amandum, verbi gratia, aliquando datur principium proximum, & ad equum amandi, & principium etiam proximum, & ad equum odio habendi, vel certe nolendi amare; & tunc datur quasi duplex principium in actu primo; alterum ad amorem, alterum ad odium, vel nolitionem amoris: si autem fiat amor, ille quidem non procedit in rigore à principio odio, nam cognitione mali, quod est in Petro, nullo modo mouet, aut influere ad cum amandum, in modo ab eo amore remouere: solum ergo procedit amor à voluntate, & cognitione boni, quod est in obiecto; sicut è contra odium Petri non procedit à cognitione boni, quod in ipso est, hæc enim magis remouet ab odio, sed procedit à sola voluntate, & cognitione mali, dicitur tamen largè, & minus propriè, actu amoris, vel odio tunc procedere à liberte contrarietas, seu à principio libero; quod tamen intelligendum est in sensu materiali, & specificativo, non in formali, & reduplicativo. Procedit quippe amor à principio potente odio habere; non tamen propte potente odio habere; quia non procedit à voluntate propte cognitionem mali completere in ratione potentis proxime habere odium, cum cognitione illa mali nullas prorsus vires det voluntati ad amandum, sed solum ad odio habendum.

Similiter ergo intellectus aliquando habet principium solum ad assentendum obiecto propositione, & non ad dissentendum; aliquando vero habet in actu primo principium sufficiens ad verumque, & determinatur a voluntate potius ad unam partem, quam ad aliam. Et tunc si assenteatur, non concidunt quidem ex parte principij ad assensum species illarum, aut principia, & argumenta, quæ mouebant ad differentium; hæc enim magis retardabant ab assensu, quam ad illum concurrent; sed solum species illarum, quæ representabant motiu alicuius, & cognitione eorum motiuorum concutire simul cum intellectu, & conflat simul cum illo principium proximum assentiendi. Quamvis ergo assensus dicatur procedere ad intellectu indifferenti ad verumque actu, hoc tamen intelligitur in sensu specificativo, non in sensu formalis, ita ut potentia ad verumque actu influat in assensum, sed sola potentia ad assensum est, quæ concurrit ad ipsum.

His ergo prænotatis, & explicatis pro intelli-

gentia illius Maioris propositionis, apparet iam facile æquiuocatio, que latet in regula illius auctoris. Quando enim dicit, adum certum esse, cuius principium in actu primo est determinatum ad non errandum, si sermo sit de principio formalis, hoc est, de illo, quod solum influere in illum actu certum; regula est falsa: quia id totum verificatur etiam de actu incerto, & probabili. Quia, quando aliquis assentitur probabiliter propositione in veritate in materia necessaria propter præmissas etiam vera in materia necessaria, quas quia bene non penetrat, assentitur eis, & conclusioni solum probabili: tunc, inquit, totum principium completem illius assensus est omnino determinatum ad verum, hoc est, ad non errandum: nam intellectus ex illis præmissis veris non potest inferre conclusionem falsam, nec dissensum, licet possit ex aliis falsis, quas habet, quia tamen nullo modo influunt in illum assensum, sed potius quantum est ex parte sua, ab illo assensu remouent: procedit ergo assensus ille à principio completo tali, quod in actu primo est determinatum ad non errandum, quia conclusio illa, ad quam solum potest concurrere, nunquam potuit esse falsa, cum sit vera in materia necessaria. Si vero auctor ille loquatur de principio non solum formalis, sed specificativo, & completo etiam ad alios actus, & ideo neget causum assensum esse certum, quia intellectus in actu primo per alias præmissas, & species, quas simul habet, potest elicere differentium falsum: tunc regula erit etiam falsa, & diminuta, quia iuxta illum regulam sic inrelectam nec actu etiam fidei est certus. Quamvis enim intellectus non possit simul cum habitu fidei, vel cum auxilio, quod aliquando superflue defecutum habitus, concurrens ad assensum falsum; ipse tamen intellectus tunc cum speciebus representantibus motiu ad dissentendum fidei, & cum præmissis suadentibus dissensum posset dissentire, & elicere actu eroris; & tamen non obstante hac indifferencia intellectus ad eliciendum actu falsum cum aliis principiis, quæ tunc habet, adhuc assensus fidei est certus: ergo ad certitudinem actu non requiritur determinatio in actu primo principij etiam specificariū accepti.

Aduerte, nos vlos esse dilemmate in hoc argumē, ut ostenderemus falsitatem illius regulæ per excessum, vel defectum in utroque sensu, quo intelligi potest. Sed te vera P. Hurtado cam intellectum in priori sensu: facetus enim post esse actu fidei certum, licet intellectus tunc cum aliis principiis possit dissentire, & elicere actu falsum tunc enim non operaretur per idem principium per quod elicit actu fidei, quod principium determinatum est ad solos actus veros. Ita expressè loquitur *disput. 25. §. 6. Vnde disputat. 5. §. 25. & §. 44.* ideo dicit, actu veros probabiles non esse certos, quia species ipsæ, quæ ad ipsos concurredunt ex parte principij, sunt indistinctes ad assensum verum, & ad dissensum falsum; omnis enim species probabilis est principium assensus, & dissenitus eiusdem obiecti. Ex quo principio falso occasione habuit statuendi sibi illum regulam: sed supponit, ut dixi, principium falsum: quod scilicet species, quæ non est evidens, sed probabilis, sit eadem principium assensus, & dissenitus circa idem obiectum. Quod fatem in universum loquendo, non potest verum esse, & manifeste repugnat experimento. Quando enim iudex audit rationes utriusque partis litigantis, non accipit

accipit eandem speciem ab utraque parte, sed à singulis accipit species suorum motiuorum, & per species acceptas ab actore mouetur ad iudicium probabile contra reum, & è contra per species acceptas à reo mouetur ad iudicium probabile pro ipso: non est ergo eadem species probabilis, qua inclinat ad assensum, & dissensum probabilem: tunc enim neutra species fuit cuiusdems, ut suppono; & tamen species accepta à reo non inclinat ad eum condemnandum: quia ipse nullum motiuum attulit contra se. Quod idem contingit in controversia speculativa, qua hic assert rationes probabiles pro aliqua conclusione probabili in materia necessaria, & nullum argumentum assert pro parte contraria, pro qua tamen ille aliis plura argumenta probabilitati etiam assert: quare neuter dat vnam speciem ad assensum, & dissensum, sed auditores ab altero concipiunt species ad assensum, ab altero species ad dissensum. Si ergo assentiantur probabilitates assensus ille non oritur à specie, & principio adæquato potente producere utrumque actum contrarium, sed ab intellectu cum sola specie deseruiente ad solum assensum, qui solus illa in controversia poterat esse actus verus.

12 Secundò impugnatur potest eadem regula, quia potest dari assensus probabilis aliquo casu, quo principium non solum formale, sed etiam specificatum in actu primo non sit completem potens ad assensum, & dissensum, sed solum ad assensum probabilem: nam in voluntate contingit etiam, quod bonum finitum ei proponatur, non quidem ut summum bonum; sed tamen absque motiu mali, & tunc voluntas necessitatur ad eius amorem, v. g. quando proponitur bonum vindictæ, non positiu[m] ve bonum infinitum, aut sumnum, sed tamen pro tunc non appetit prohibito, aut aliquod malum in vindicta, & ideo insurget necessitatio in voluntate effectus vindictæ, qui dici solet motus primò primus, & excusat à peccato proper defectum deliberationis, & inaduentiam ad malum. Sic etiam in intellectu possunt proponi motiu[m] non evidenter, & clara, sed obliqua ad aliquam conclusionem veram etiam in materia necessaria, itavt pro tunc non apparent adhuc motiu[m] ad partem contrariam; & tunc intellectus necessitatur ad assensum conclusionis, non quidem clarum, quia præmissæ non sunt clara & evidentes; necessarium tamen, quia nulla appetit ratio falsi in obiecto, cum non sit necesse, quod semper motiu[m] pro utraque parte simul proponatur. Fieri autem posse etiam prædictè, quod motiu[m] probabilita generent assensum probabilem absque eo, quod appareat probabilitas partis contrariae supponit etiam Thomas Sanchez lib. I. in decalogum cap. 10. num. 9. in eo ergo casu intellectus non habet principium completum in actu primo ad dissensum probabilem, sed solum ad assensum, quem supponimus esse in materia necessaria, & per consequens non potuisse esse falsum, atque ideo assensus ille procedit à principio non solum formalis, sed etiam materialis, & specificatio alligata, & determinata in actu primo ad non errandum: & tamen assensus ille non erit certus, sed probabilis, cum non procedat ex præmissis evidentiis: ergo regula illa non potest esse universaliter vera ad statuendam certitudinem formulam aliius assensus.

13

Tertiò denique impugnari potest, quia positis in actu primo principiis ad assensum, & dissensum probabilem, potest Deus prædeterminare

physicè intellectum, & necessitate illum ad assensum, quem suppono esse verum, & in materia necessaria, non addito noto motiu[m] afficiendi ex parte obiecti, nec maiori lumine, ut penetrazione motiuorum; sed relinquendo motiu[m] solum probabilitate apparentia: si enim potest tunc voluntas imperat intellectui assensum potius quam dissensum; cur non poterit Deus physica qualitate prædeterminante intellectum etiam determinare ad assensum. Ecce tunc assensus ille verus procederet à principio non indifferente, sed determinato in actu primo ad assensum verum, atque ideo ad non errandum: & tamen adhuc actus ille non est certus, sed probabilis: quia ex præmissis solum probabilitibus, non potest procedere conclusio certa, nec potest intellectus certus assentiri obiecto conclusionis, quam obiectis præmissarum: ergo non est vniuersaliter verum, quod omnis assensus procedens à principio determinato in actu primo ad non errandum, debet esse certus.

Vt ergo regulam clariorem statuamus ad definitendum, qui actus dicendi sint certi, & quid intelligamus nomine certitudinis, dicendum in primis est id, quod ex professo probauit in lib. de jure anima, scilicet, certitudinem cognitionis duam includere, nempe necessitatem connexionem cognitionis cum veritate, & firmam adhesionem ex parte intellectus ad obiectum: itaque cognitio certa habet eo ipso repugnantem cum falitate sive hoc proueniat ex eo, quod obiectum non potest aliter se habere, sive ex eo quod cognitio est clara, aut ex alio capite: habet item illa cognitionis ex se firmam obiecto adhesionem, excludens omnem formidinem actualem ab intellectu, & qualibet ex his diutibus conditionibus deficiente, non dicitur cognitionis certa: nam licet assensus probabilis de rationalitate hominis non potest esse falsus, non est certus, quia non adharet firmiter obiecto, sed cum formidine: & contra assensus erroneos, quod sine formidine adhaeret firmiter aliquis suo errori, non est certus, quia non habet necessariam connexionem cum veritate. Ex quo etiam fit certitudinem propriæ loquendo non tam se habere ex parte obiecti, quam ex parte intellectus. Obiectum enim in se, neque est certum, neque incertum, sed denominatur ab assensu, qui dicitur proprietate certus, proper predictas conditions, vel incertus proper defectus illarum.

Aduerte tamen, illam maiorem certitudinem, quam unus assensus habet pro alio proper fieri modum adhesionem ad obiectum, non confitetur in maiori intensione, quam ipse assensus habeat in sua entitate: potest enim assensus semifus firmius adhaerere obiecto, quam alius infusus; qui excessus potest appellari maior adhesio substantialis, seu appretiatio: nam sicut amor dei super omnia non constituit in maiori intensione ipsius actus (potest enim esse actus remissus) sed in quadam modo tendendi ad Deum praefrendo eum in actu exercito aliis obiectis, ita ut in cetera omnia Dei voluntati repugnat, ea omnia relinquenda fine ex vi huius dilectionis Dei; sic etiam intellectus sine actu intento potest aliqui veritati ita firmiter adhaerere, vt in actu exercicio cam præferat aliis veritatibus, & se ostendat peratum ad omnes alias relinquendas, quae hinc repugnare videantur. Hunc modum tendendi habet voluntas ad finem, & ad media: nam eo ipso, quod

quod vult medicinam propter salutem, licet actu aque intentio feratur ad vitamque; magis tamen vult sanitatem, quam medicinam, itav. alter relinquenda esset, preferenda esset sanitas: quia propter quod vnumquodque tale, & illud magis. Hinc etiam modum assentiendi habet intellectus respectu principij, & conclusionis: nam licet actu aquae intentio alienatur utriusque, magis tamen adharet principio, quam conclusionis significans, si altera ex illis veritatis sola retinenda esset, potius retinendum principium, quam conclusionem, quia propter quod vnumquodque est tale, &c. vt circa praesentem materiam dixit Auctore: post.

Vnde obiter etiam aduertere, hanc firmam adhesionem ad obiectum, quae requiritur in actu cetero, non esse solum denominationem extrinsecam prouenientem à voluntate alligante firmiter intellectum ad eum assensum, & volente potius mortem, quam quod intellectus ab eo recedat, vt indicate videatur Hurrado dicta disputatione §. 8. §. 1. Et 2. nos autem dicimus, licet extrinsecè, & quasi in genere cause efficientis prouenientia à voluntate imperante assensum; intrinsecè tamen, & formaliter reperiendi talem modum adhesionis, firmæ in ipsorum assensu: neque enim solum voluntas sumiter imperat assensum, sed imperat assensum firmum, & in quo sit talis adhesio appetitiva, & maior. Si enim voluntas priori solum modo imperaret assensum, quantumvis ipsa firmiter imperaret assensum, tamen ipse non esset firmus, nec aptus ad debito modo credendum Deo. Quod explicari potest exemplo eiusdem voluntatis, que duplicitate etiam potest sumiter imperare sibi suos actus. Primo, itav tota firmitas teneat se ex parte imperij. Secundo, itav firmitas teneat se ex parte actu imperati. Prior modo penitus concipit propositum restituendi ablata, quando conatur, qui est actus quasi imperans, & volens habere suo tempore voluntatem restituendi: & quidem hoc propositum est firmum, & super omnia; non tamen imperat sibi voluntatem restituendi super omnia: non enim debet postea ex vi illius propositi habere voluntatem restituendi cum iactura vita, vel salutis etiam corporalis, sed aliquam aliam voluntatem restituendi minus firmam, & vniuersalem, quam fuit ipsum propositum. Sicut habet etiam voluntatem super omnia non peccandi, & diligendi proximum; non tamen diligendi proximum super omnia. Posterior autem modo imperat sibi dilectionem Dei super omnia; quo casu firmitas non solum est in actu imperante, sed etiam in imperato; imperat enim sibi amorem Dei firmissimum, & super omnia, qui actu non solum extrinsecè, & denominatiæ firmus, sed intrinsecè, & in se ipso habeat modum adhesionis firmissimæ, ino potest contingere, quod actus imperans non habeat tantam firmitatem, quanta imperatur, & reperitur in ipso actu imperato. Nam qui absque obligatione virginis presenti, sed ex deuotione vult exercere se in dilectione Dei, potest sibi ex deuotione imperare actuum dilectionis Dei super omnia: quo casu actus imperans non oportet, quod sit firmissimus, & super omnia: in enim paratus est simul homo ad desistendum ab impetu adueniente occupatione meliori, & tamen actus imperatus dilectionis Dei, qui ex vi illius imperij perseverantibus sit, est amor firmissimus, & super omnia, firmitate intrinsecæ in ipso actu imperato.

Sic ergo voluntas potest voluntate firmissima imperare intellectui assensum non firmum. Si verbi gratia, factio voto amplectendi, & tenendi opinionem piam de immaculata Deiparate conceptione, imperat voluntas intellectui assensum illius veritatis; voluntas imperans est firma, vt votum obseruetur: assensus tamen imperatus, licet sit extrinsecè, & denominatiæ firmus à firmitate voluntatis imperantis; in se tamen non est omnino firmus, & certus, sed cum aliqua incertitudine intrinsecatatem enim assensum & non aliud firmiorum vout homo.

Quibus suppositis, dicimus assensum fidei non debere esse firmum solum firmitate adhesionis extrinsecæ, & denominatiæ à voluntate firma imperante, sed debere etiam esse in se intrinsecè firmissimum adhesione firmissima sibi intrinsecæ: hunc enim, & non aliud assensum minus firmum imperat pia affectio voluntatis, & firmitas ipsa fidei est obiectum imperatum. Nam, si solum in voluntate esset intrinsecè firmitas, & non in ipso assensu, sequeretur, quod assensus ipse in se maneret intrinsecè formidolosus, atque adeo solum probabilis: cum enim intellectus ipse sua firma adhesione non excluderet formidinem, iam assensus ipse esset talis, cum quo non repugnaret formido actualis. Quamuis autem voluntas suo imperio cohiberet etiam formidinem actualem, ne insurgeret; per hoc tamen non tolleretur, quod assensus in se esset infirmus, & solum probabilis. Finge enim, stantibus praemissis solum probabilitibus, & intellectu alienente conclusioni proper illas præmissas, Deum cohibere actualem formidinem, & negare concursum ad illam: adhuc assensus ille in se maneret incertus, & infirmus, nec excederet terminum probabilitatis; nam ad hanc sufficit formido radicalis, quæ remanet, quoties assensus de se propter infirmitatem intrinsecam aptus est ad generandam formidinem actualem, seu talis est, cum quo non repugnet actuallis formido. Talis autem esset assensus fidei intellectualis, si tota eius firmitas adhesionis prouiniret solum extrinsecè & denominatiæ à voluntate firma cohibente actualem formidinem, & non etiam ab ipso assensu per suam entitatem taliter adharente obiecto reuelata.

His dñabus conditionibus ad certitudinem formalem requisitis, nempe connexioni necessaria cum veritate obiecti, & firme adhesioni excludenti formidinem actualem, addenda videtur alia teria conditio, vt assensus sit simpliciter certus, nempe, quod taliter proponatur obiectum, vt cognosci, & iudicari evidenter possit repugnare cum prudenti dubitatione. Ratio autem est, quia nisi hac teria conditio requiratur, videatur concedenda certitudo in aliquo assensu, qui communiter, & merito incertus existimat. Nam si aliquis, verbi gratia, ex præmissis veris in materia necessaria, sed quæ non clare penetrantur, nec proponuntur, inferat conclusionem etiam veram, poterit voluntate sibi imperare falson imprudenter assensum firmum, & excludentem omnem formidinem tam circa præmissas, quam circa conclusionem: tunc autem assensus ille habebit vitramque conclusionem à nobis assignatam; quia in primis habebit veritatem, & necessariam cum ea connexionem: cum enim sit obiectum verum in materia necessaria, impossibile est, quod fuerit falsum, & per consequens impossibile est, quod assensus illius obiecti fuerit villo casu falsus. Deinde

17
Assensus fidei non debet esse firmus solum firmitate adhesionis extrinsecæ, sed etiam adhesione firmissima sibi intrinsecæ.

18
Assensus debet esse simpliciter certus.

de erit firmus, & intrinsecè firmus, cùm voluntas possit imprudenter imperare assensum firmum si ne sufficienti fundamento ad talē firmitatē, ut constat in hereticis firmissimè, & obstinatissimè tenentibus suos errores. Nam sicut voluntas, licet non possit imperare sibi actum amoris circa obiectum, nisi in illo appareat ratio aliqua boni: potest tamen proposito bono, imperare sibi amorem maiorem, & firmiorē supra meritum talis obiecti, prout peccatores feruntur in bonus delectabile majori, & firmiori amore supra meritum boni amati: ita intellectus, licet non possit assentiri obiecto, in quo non appareat ratio aliqua veri, nec voluntas possit hoc ei imperare: proposita tamen aliqua ratione veri, ad quam possit terminari assensus, potest voluntas assensum imperare, & quidem firmiorem assensum quam illa ratio veri taliter proposita meretur, & ideo imprudenter, sed tamen efficaciter imperabit. Tunc ergo assensus ille & firmus erit, & habebit necessariam connexionem cum veritate, cùm sit in materia necessaria. Non tamen viderit concedendum, quod assensus ille sit simpliciter & absoluè certus: alioquin posset homo ille iurare, se certò sci-
re veritatem talis obiecti, nam ex uno capite iudicat, illud esse verum, & ex alio capite firmiter illud iudicat, qua duo sufficere ad certitudinem. Consequens autem videtur absurdum, quia ex dato, idem dicendum est de omni alio obiecto probabiliter nobis proposito, quod assensus semper iurare, nos esse de illius veritate certos, nimirum imperato nobis prius assensu firmo circa tale obiectum, & cohidente formidine actualem. Aliiquid ergo decit illi assensui ad certitudinem, nempe, quod obiectum proponatur taliter, ut iudicari possit evidenter repugnantia omnimoda assensus cum prudenti dubitatione.

19

Dices, eo casu assensum quidem fore certum, cùm habeat vtramque conditionem requisitam; non tamen posse assentientem iurare, quod sit certus: quia ad id iurandum, requiritur, quod ipse rursus cognoscat necessariam connexionem assensum cum veritate, quam connexionem necessariam tunc non percipit, quamvis reuerā assensus eam habeat. Sed contra, quia ex ipso, quod homo assentitur veritati obiecti, iudicat, non posse obiectum esse falsum, & per consequens iudicare potest, nec assensum posse esse falsum: nam idem est iudicare obiectum esse verum in materia necessaria, ac non posse esse falsum: ergo sicut iudicat verè, & sine formidine, obiectum esse verum, iudicare, vel iudicare potest, non posse esse falsum, arque ideo assensum habere necessariam connexionem cum veritate, unde poterit iurare, quod certò cognoscit veritatem obiecti.

20

Pro huius tamen conditionis intelligentia adverte primò, nos non requiri ad hoc, ut actus sit certus, quod cognoscatur reflexè necessaria connexionem ipsius assensum cum veritate, ut velle videbatur P. Coninch. supra adductus, nam sine villa tali reflexione possumus habere cognitionem directam certam de aliquo obiecto, ut quando oculis videmus lucem, certò etiam assentimur existentiae lucis absque villa reflexione supra ipsum assensum, inò nec requiritur, quod cognoscamus necessariam aliquam veritatem in obiecto, seu necessariam eius connexionem cum veritate necessitate antecedenti. Quando enim videmus Petrum concurrere, certò iudicamus eum concurrere, absque eo quod iudicemus id non posse alter-

fe habere potentia antecedenti: hoc quippe licet esset falsum, cùm p̄ se cursus sit omnino contingens, & nulla sit necessitas antecedens, ut currat portus, quam fedeat. Si que ergo necessitas ibi est, solum est consequens, qua res dum est, necessitatis est esse, quam necessitatem consequentem ex ipso implicitè cognoscimus, & quasi in actu exercito affirmamus, dum cognoscimus, & affirmamus Petrum curtere, solum ergo exigimus ad certitudinem formalem, quod obiectum taliter ponatur, ut cognosci, ac iudicari evidenter possit repugnantia aliqua assensus cum prudenti dubitatione, ut mox explicabimus.

Vnde aduenire secundò, nec etiam requiri ad assensum certum, quod obiectum taliter proponeatur, ut iudicari prudenter possit, non posse sub taliter motiuorum gradu proponi aliquid falsum: nam hoc iudicium plerunque in ruficis ante assensum fidei esset falsum; si quidem aliquando cum æquilibus motiuis proponitur eis aliquid minus falsum tanquam pertinens ad fidem, quare etiam quando proponitur articulus verus, iudicium aliud præcedens esset falsum, si iudicaret non posse sub tali gradu motiuorum proponi viro aliquid falsum: non ergo requiri ut iudicium ad elicendū possea assensum certum circa articulum verum libi propositum; abit enim quod ad assensum fidei certum præceptum necessarium in eis iudicium falsum de impossibilitate falsitatis sub tali genere moriorum. Vnde idquiri diximus, & sufficere, quod proponatur obiectum taliter, ut iudicari evidenter possit repugnantia hīc & nunc cum prudenti dubitatione, quod iudicium etiam in rufico datur ante actionem fidet; nam licet non sit ei evidens necessaria veritas obiecti, nec necessaria connexionis assensus cum veritate, neque etiam, quod sub illis modis non possit contineri, & proponi aliquid falsum, ne denique, quod sub illis motiuis nemo posse prudenter dubitare; (nam in hoc ipso aliquando eam deciperetur) evidens tamen est, taliter proponit obiectum credendum, ut hīc & nunc ipsius non possit prudenter dissentire, vel dubitare de veritate obiecti. Ratio autem à priori, cur hoc sufficiat ad certitudinem, ea esse potest, quia id sufficit ad certitudinem quod sufficit ad testificandū, & affirmandum etiam cùm iuramento, me cero aliquid scire; ad hoc vero sufficit, si ego id absque hesitatione, & firmiter credo, & mihi obiectum taliter sit propositum, ut non possum prudenter de veritate dubitare: iam enim tunc obiectum ipsum ex modo, quo mihi proponitur, affectum certitudinem radicalem, hoc est tales apparetiam, & ostensionem, que non sine me dubitare: idem autem est non finire me prudenter dubitare, ac non finire dubitare ergo quoniam ita proponit obiectum, ut euidens sitne non posse hīc & nunc prudenter dubitare, proponit sufficiens, ut fundam certitudinem formalem, si tamen assensus postea habeat necessariam connexionem cum veritate.

Dixi autem requiri ad certitudinem, quod iudicari possit evidenter, me non posse prudenter dubitare; non enim requiri semper, quod de facto ita iudicetur, sed solum, quod ex modo, quo obiectum proponitur, id possit evidenter iudicari. Quando enim video Petrum curtere, iudico certissimè cum curtere, licet non habeam semper iudicium illud præsum, aut reflexum, quo iudico evidenter me non posse prudenter de eo dubitare.

bitare; sufficit quod ex modo, quo obiectum proponitur, id possim euidenter iudicare. Postea tamen ad testificandum, & iurandum, me certum esse de eusfu Petri, necesse est, quod reflexè iudicem euidenter, non potuisse me prudenter dubitare, vel certè, quod iudicem me potuisse ex modo, quo obiectum proponitur, iudicium illud euidentis habere plus enim requiritur ad testificandam certitudinem, quam ad habendum illum: ad habendum quippe non est necesse illam cognoscere, sicut necesse est ad illam testificandam, & ideo ad hoc necesse erit cognoscere id, quod necessarium est ad illam habendam.

Dices, ergo ad testificandum, quod sis certus de aliquo obiecto, necesse erit cognoscere etiam connexionem necessariam assensus tui cum veritate obiecti, quia haec connexio est necessaria ad certitudinem formalē assensus, ut suprā diximus; consequens autem videtur falsum: quia connexio necessaria, quam actus fidei haberet cum veritate, fundatur in supernaturalitate illius actus, qua à credente non percipitur, ut constat. Respondeo, concedendo sequelam, nec consequens illud est absurdum: nam testificans, se esse certum de aliquo obiecto, non testificatur, nisi certitudinem, quam ipse potest experiri. Et quidem, quando assensus certus est clarus, & euidentis assentientis experitur in se euidentem, & claritatem, que est etiam certitudo formalis, & illam testificatur. Quando vero assensus certus est obscurus, diximus, requiri ad certitudinem, quod sit firmus, & excludens ex se omnem formidinem, & hanc etiam firmitatem experitur in se assentiens, & illam potest testificari. Requiritur etiam conformitas cum obiecto seu veritas, & hanc etiam assentientis cognoscit, & testificari potest: cum enim cedat obiectum illud, eo ipso credit, & certò credit, illud esse verum, & per consequens eadem certitudine credit, suum assensum esse verum. Cognoscit etiam, quod ex modo, quo obiectum propositum est, non potest prudenter de eo ab ipso dubitari hic & nunc, quod etiam diximus requiri ad certitudinem, denique cognoscit aliquam connexionem necessariam assensus cum veritate, non quidem illam, qua fundatur in supernaturalitate actus; hanc enim non percipit, nec testificari potest; sed connexionem necessariam necessitate quasi consequenti orta ex suppositione ipsius obiecti; quam suppositionem, cum certo credat, certò etiam credit, assensum connecti necessariò cum veritate, necessitate saltem consequenti, quod sufficit, ut possit testificari se habere assensum certum de illo obiecto.

Ex dictis tamen oriri potest difficultas quedam pertinens fortasse ad logicos, sed non aliena ab hoc instituto. Diximus enim assensum certum per suam firmitatem intrinsecam excludere formidinem actualē: solet autem formido actualis explicari per illas voces, *fortasse non est ita, ut ego credo*; difficile autem videtur assignare, quid affirmet, vel neget intellectus per iudicium correspondens vocibus illis: nam vel negat obiectum ipsum; & hoc dici non potest; quia formido actualis est, potest cum assensu probabili, impossibile autem est, quod intellectus dicat per actum probabilem, *Petrus studet*, & simul per alium actum dicat, *non studet*. Si autem dicas non negari per illas voces studium de Petro, sed solum affirmari illud, *fortasse*: videtur enim solum affirmari contingentiam, seu potentiam ad oppositum, hoc Card. de Lugo de Virtute Fidei Divina.

eriam difficile est: nam vel affirmatur sola potentia antecedens ad non studendum, ex qua oritur, quod non necessariò studet, sed contingenter, vel affirmatur etiam potentia consequens. Si dicas primum, sequitur quod formido actualis possit etiam stare cum assensu certo, jmd & cum euidenti: qui enim videt Petrum currere, potest simul dicere, quod potest non currere potentia antecedenti, ergo poterit dicere *fortasse non currit*, si haec voces solum affirmant potentiam antecedentem ad oppositum. Si vero dicas secundum, nempe affirmari potentiam etiam consequentem; cum haec proueniat ab ipso actu secundo, vel includat illum, sequitur, quod qui dicit, *fortasse non studet*, affirmat negationem studij, vel negat studium: quia sicut impotens consequens includit negationem actus primi, ita potentia consequens includit actum secundum, atque ideo affirmans potentiam consequentem non studendi, affirmat vaccinationē à studio, quae affirmatio non potest stare simul cum assensu probabili affirmante studium actuale.

Respondeo, per voces illas *fortasse non studet*, quibus exprimi solet formido actualis, non affirmari negationē studij, aut negari studium ipsum; neque etiam affirmari potentiam consequentem ad negationem studij, quia hoc est affirmare ipsam actualē negationē studij, ut bene probat obiectio: deinde neque potentiam antecedentem proximā physicā; tum quia haec etiam affirmari posset simul cum actu euidenti de actu opposito, v.g. quando video Petrum loqui, possum adhuc dicere, quod habet potentiam proximam ad non loquendum, non tamen possum formidare, & dicere *fortasse non loquitur*: tum etiam, quia nec semper cum probabili assensu possum affirmare potentiam proximam ad oppositum, v.g. quando iudicio probabili affirmo, actionem distingui à termino, non possum simul affirmare potentiam physicā proximam ad oppositum, nam hoc est affirmare implicitē oppositum: si enim potest identificari actio cum hoc termino, necesse est, quod de facto identificetur, quia in necessariis à potentia ad actum bene arguitur: & tamen possum tunc habere formidinem actualē, & dicere, *fortasse non distinguuntur*. Dicendum ergo est, per illam formidinem, & voces, quibus illam significamus, affirmari solum potentiam quandam quasi logicā ad Oppositū; scilicet, motiva ad illum assensum probabilem non esse tanti ponderis, ut non possit sub aliis motiis æqualibus latere aliquando periculum deceptionis, atque adeo motiva non dare securitatem contra deceptionem, & hoc est formidare actualiter, & significatur per illud *fortasse*, per quod non affirmatur negatio obiecti, nec potentia physica antecedens, vel consequens, sed infirmitas sola motiorum, ut dictum est.

His ergo præmissis circa certitudinem in communī, sequitur, ut videamus, an, & quomodo fides certa sit, & qualē certitudinis gradum habeat.

S E C T I O N I I .

*An, & quomodo certitudo fidei superet
alios assensus certos. Referuntur
variae sententiae.*

D^randus solus in 3. dist. 23. q. 7. num. 7. &
sequentibus, videtur minus dignè de fidei
certitudo.

Durandus videtur minus dignè de Fidei certitudine loquutus.

certitudine loquitus: distinguit enim duplē certitudinem, alteram adhæsionis, alteram cūdientiæ, quam solam dicit esse veram certitudinem; quare cū postea dicat, solam certitudinem adhæsionis reperi in assensu fidei, videtur veram, & propriam certitudinem in eo non agnoscere. Aliqui Durandi sententiam temeritatem damnant. Ita Bañes in presenti quest. 4. art. 8. Alij eam à censura liberant, quia in te ipsa non erravit, sed modum loquendi alienum usurpauit, intelligens nomine certitudinis propria, eam solam, qua est in intellectu, non qua prouenit à voluntate, ita Hurtado dis. 8. §. 11. Nam quod ad recte ipsam idem videtur docuisse Bonavent. in 3. dis. 23. art. 1. q. 4. Alenfis 3. part. quest. 68. art. 1. membr. 9. Hugo de S. Victore lib. de Sacramentis, part. 10. c. 1. dicentes, fidem esse certitudinem animi de rebus absentibus supra opinionem, & infra scientiam. Non puto tamen, Durandum imminunem esse ab omni reprehensione, qui voces ita usurpauit, ut in modo saltem loquendi consentire non possit sanctis Patribus, qui, ut videbimus, fidem certam & certiorē appellant; quare debuit potius dicere, certitudini vocabulo intelligi proprietatem, quod de facto in fidei assensu reperitur.

Alij ergo omnes communiter faciunt assensum fidei certum esse, S. Thom. dict. art. 8. & alijs, quos congerunt, & sequuntur Valentia in presenti dis. 1. q. 4. puncto 8. Molina 1. part. quest. 1. art. 5. Suarez in presenti dis. 6. sect. 5. num. 10. Hurtado ubi supra §. 14. & alijs communiter. Et constat ex modo loquendi Scriptura & Patrum 2. ad Timoth. 1. "Scio, cui credidi, & certus sum. Tobia" 3. "Pro certo habeat omnis, qui credit in te. Act. 2. certissimè sciat dominus Israhel quia & Dominus eum, & Christum fecit Deus nunc Iesum, quem vos crucifixistis." Eodem modo loquuntur Patres infraadducendi, & idem supponit in Tridentino eff. 6. cap. 9. & Can. 16. dum negatur, posse aliquem certitudine fidei scire sine speciali revelatione, se esse in statu gratiae, aut predestinatum; supponit ergo, que fide creditur, certe credi. Ratio etiam sumitur ex dictis sect. praecedentibus, quia assensus fidei habet necessariam connexionem cum veritate, cum fides nullum possit elicere actum falsum, ut videbimus dis. 4. Habet etiam firmam adhæsionem excludentem omnem formicinem actualē; omnis enim dubitatio plenē deliberata in rebus fidei destruit fidem, eique aduersatur, ut dicitur in cap. 1. de hereticis. Denique eius obiectum ita proponitur, ut cūdentes sit credenti ex ipso modo proponendi repugnantia cum prudenti dubitatione circa ipsum in his circumstantiis, ut vidimus sectione praecedenti: habet ergo omnia, que req̄ueruntur ad certitudinem simpliciter, & absolute.

Difficultas potissima est, an fides certitudine superer cognitiones evidentes, an vero ab iis supereretur. Hac autem quæstio locum non videtur habere in sententia eorum, qui cum Heraclio dicunt, non posse unum actum certum esse certiorē alio certo. Sed tamen ea sententia communiter recitur in Logica: quia quicquid sit, unus actus verus possit esse major alio vero; inter actus tamen certos inaequalitas esse potest: nam veritas propositionis formalis est conformitas cum obiecto, que conficitur in diuisibili, quare non potest unus actus esse magis conformis, quam alter, si uterque omnino, & perfecte con-

formis est: at vero certitudo est repugnantia com falsitate, quæ potest esse inæqualis, cū in uno possit esse repugnantia solum naturalis, in altero essentialis; in uno repugnantia ex uno capite, in altero ex duplo, vel triclico capite. Deinde certitudo est firma adhæsio, quæ recipit etiam magis, & minus: potest enim uterque assensus firmiter adhære, sed inæqualiter, v.g. humilis assentitur premisis, quam obiecto conclusionis, sic ut magis volumus finem, quam media. Denique etiam sententia admissa, fides latenter habere negatiue summam certitudinem, hoc est, esse certa, ut nihil certius esse posse.

Aliqui ergo dicunt, fidei assensum minorem certum esse, quam scientiam. Ita docuit Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacramentis, part. 10. cap. 1. vii ait, fidem esse certitudinem maiorem opinionis & minorem scientia: quod videtur etiam sentire Alenfis, & Bonaventura suprà adduci. Ratio autem præcipua videtur esse, quia illa videtur esse certitudo maior, quæ magis excludit dubitationem: fides vero, licet excludat dubitationem, & formidinem actualē, non tamen excludit potentiam proximam dubitandi, & formidandi, & dissentendi, cū sit libera, & possimus non credere, quam tamen potentiam etiam excludit scientia, ergo hæc erit magis certa.

Alij ergo dicunt, fidem secundum se esse certitudinem, quoad nos vero esse minus certam, quam scientiam: quæ distinctione videtur insinuata ē S. Thoma illo art. 8. & eam amplectentur multi ex Thomistis. Sed acriter impugnatā à Durando, quia quidquid habet fides secundum se, totum id communicat subiecto in genere cause formalis: si ergo in se est certior, debet hanc maiorem certitudinem communicare subiecto, ergo eam quoad nos est certior, quam scientia. Nec faciliter videtur, quod Lorca dis. 28. n. 7. responderet nempe S. Thoman non comparare certitudinem, quam fides in se habet, cum ea, quam habet in subiecto, sed potius certitudinem, quam habet suis causis, cum ea, quam habet ex indispositione subiecti, habet enim fides ex suis propriis principiis maiorem certitudinem, sed ex indispositione subiecti minorem, quia impeditur maior certitudo, quam principia ex se possent generare.

Hoc tamen, ut dixi, non satisfacit. Primo, quia licet principia possint maiorem certitudinem fidei communicare, si tamen proper indispositionem subiecti eam non communicare ipsi assensui, ergo fides etiam secundum se non est certior, sed solum habet principia certiora, seu quæ possint dare fidei maiorem certitudinem, cū de facto non dant. Si enim eam dant, iato est certior etiam in subiecto, & quoad nos. Et quidem quæstio praesens non est de perfectione, quam fidei principia habeant, sed de perfectione ipsius fidei, ut bene arguit Hurtado dis. 8. §. 8. Vnde secundum impugnat illa respondio, quia minor illa certitudo non solum prouenit fidei ex parte subiecti, sed etiam à suis principiis: cum quia unum ex principiis est intellectus humano, quare imperfectione proueniens ab intellectu, prouenit à suis principiis, & est ei essentialiter secundum se, cūm essentialiter oriatur ab intellectu. Tum etiam, quia quod prouenit actu fidei ab habitu infuso, competit ei ex suis principiis, & secundum se: habitus autem fidei essentialiter est obsecrus, & ordinatur ad assensum obiectum, ergo ad assensum, cū quo sit potentia dubitandi,

27
Sententia
communiter.

28

An fides cer-
titudine su-
peret cognitio-
nes evidentes,
an vero ab iis
supereretur?

& dissentiendi, qui defectus maioris certitudinis conperit fidei secundum se, propter est talis actus pendens à tali habitu infuso.

Alij ergo aliter explicant eam distinctionem, quod scilicet fides sit minus certa quoad nos, quantum est de rebus, quæ cognoscuntur per medium minus proportionatum intellectui nostro, & quod est supra naturales vires, præter modum, quo solet intellectus reddi certus de aliqua veritate, nempe per evidentiem; unde prouenit, quod occurrant interdum primi motus dubitandi circa fidem, qui non occurruunt circa obiectum evidens. Ita explicat Granado in *presenti tractatu* 1. *disputatione* 4. num. 6. Sed videtur manere adhuc eadem difficultas: quia id totum, unde prouenit, quod insurgunt motus primi dubitationis, non solum habet fides quoad nos, sed etiam secundum se, cum secundum se, & ex conscientia sua habeat procedere per medium minus proportionatum intellectui nostro, & diuersum ab eo, quo intellectus certificari solet in rebus aliis; ergo non solum quoad nos, sed etiam in se erit minus certa.

Alij dicunt, scientiam habere maiorem certitudinem euidentiam, fidem vero maiorem certitudinem conscientiam, seu voluntatem. Verum adhuc constat difficultas: nam propria certitudo non est in voluntate, sed in intellectu; ideo ali dicunt, fidem esse certiorem ex parte obiecti, scientiam vero ex parte subiecti: quia facilius est subiectum dubitare cum fide, quam cum scientia: at vero obiectum fidei magis necessarium est, quam obiectum scientia: magis enim necessarium est Deum non mentiri, quam hominem esse animal rationale: & ideo magis necessarium est actum fidei esse verum, quam actum scientiae. Sed neque hoc placet, quia licet demus magis necessariò esse Deum veracem, quam hominem animal rationale, adhuc non sit magis necessariò esse verum actum fidei, quam actum scientiae, quia ad hoc ut actus fidei sit verus, non solum requiritur Deum non posse mentiri, sed etiam quod Deus hoc obiectum reuelauerit, & quod actus fidei respiciat essentialiter veram reuelationem Dei: non est autem magis necessarium Deum reuelasse incarnationem, & hunc actum fidei respicere essentialiter veram reuelationem Dei, quam hominem esse animal rationale: tam necessaria enim est essentia hominis quam essentia huius actus fidei, ergo non est magis necessarium hunc actum fidei esse verum, quam illum quo cognoscitur essentia hominis. Item si haec maior certitudo fidei proueniret solum ex maiori necessitate obiecti, ergo tam certus est actus naturalis, quo Philosophus affirmat Deum existere, quam actus fidei; tam enim necessarium est obiectum illius actus, quam ictius; inquit, si ad obiectum solum attendatur, & eius necessitatem, maior necessitas inuenietur in obiecto fidei, cum hoc sic contingat simpliciter, & potuerit Deus illud non reuelare, illud autem sit omnino necessarium, nec potuerit non esse verum. Quo de-

nique sensu distinctio illa S. Tho-
mæ explicari possit, dice-
mus sectione se-
quenti.

Card. de Lugo de Virtute Fidei Divina.

SECTIO III.

Excessus certitudinis in fidei assensa explicatur.

Communissima, & verissima Theologorum sententia est, fidem esse certiorem aliis cognitionibus euidentibus naturalibus, quæ regulariter habemus, ita cum S. Thoma dicto art. 8. recentent ceteri, quos congerunt, & sequuntur Suarez dicta disp. 6. sect. 5. num. 10. Hurtado dyp. 58 sect. 2. § 14 & alij communiter. Probatur pri-mò ex modo loquendi sacræ Paginæ; vbi semper cum emphasi agitur de certitudine fidei 2. Petr. 7. *Habemus firmorem propheticum sermonem.* Cōparat autem prophetiam cum visione oculorum Luc. 2. 1. *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Quasi dicat (vt aliqui expli-cant) licet Philosophia deficiat in Cœlorum incorruptione afferenda, verba mea non deficient 1. Ioann. 5. *Si testimoniom hominum accipimus, testimonium Dei maius est,* & alibi sape. Item ex Patribus eodem modo fidei certitudinem praefertibus. Aug. 7. *Confess. cap. 10. faciliter dubitarem vivere me, quam esse veritatem, quam audiui in corde.* Basil concione in psal. 115. *Fides supra rationales methodos, nimam ad assensum trahens.* Chrysostom. 12. in ep. ad Hebr. *Fides dici non potest, nisi cum circa ea, que non videntur, amplius, quam circa ea, que videntur certitudinem quis haberit.* idem homilia 4. ad Coloss. & hom. 8. ad Rom. & hom. 4. in festo Pentecost. Origenes hom. 5. in Genes. Bernard epist. 190. Richard de sancto Victore 1. de Trinit. cap. 2. *Quotquot, inquit, veraciter fideles sumus, nihil certius tenemus, quam quod fide credimus.* idem habent Dionys Amb. Hieron. relati à Valéria vbi suprà.

Ratio autem propria huius communis doctri-næ petenda est ex dictis sect. 1. vbi enumerauimus ea, quæ requiruntur ad certitudinem formalē alicuius cognitionis, nempe connexiōnem necessariam cum veritate, & firmam adhesionem intellectus, ac denique obiectum ita proponi, vt euidenter excludat prudentem dubitationem. Ad videndum ergo, an fidei certitudo excedat certitudinem aliorum actuum naturalium, videndum est, an ex omnibus & singulis illis capitibus excedat, an vero in aliquibus excedatur. Et quidem loquendo de re ipsa negari non potest, quod fides sicut excedit à scientia in claritate, & euidentia, sic etiam excedat in aliquo pertinente ad certitudinem, nempe in aliqua majori exclusione formidinis, & dubij. Nam licet fides omnne dubium, & formidinem actualē excludat; non tamen excludit potentiam physicam antecedentem ad dubitandum, & formidandum, vt vidimus; quam tamen potentiam antecedentem excludit euidentia: in aliis rāmen multis certitudo fidei superat certitudinem scientiae, vt vide-bimus, que sufficiunt ut simpliciter, & absolu-tè fides dicatur certior.

Et si primis puto, excessum certitudinis, quem Scriptura, & Patres fidei tribuunt respectu scientiae, potissimum defundendum esse ex firmiori adhesione, qua intellectus ex imperio voluntatis adharet obiecto fidei, quam aliis obiectis tribuunt respectu scientiae, ut vidimus; nam sicut charitas insula fertur in Deum non utique, sed adhærendo illi præ ceteris sumendas.

R. 2 bonis

34
Fides est certior aliis cognitionibus euidentibus naturalibus.

35

36
Excessus certitudinis in fidei assensa.
Scriptura, & Patres fidei tribuunt respectu scientiae, potissimum defundendum esse ex firmiori adhesione, qua intellectus ex imperio voluntatis adharet obiecto fidei, quam aliis obiectis tribuunt respectu scientiae, ut vidimus; nam sicut charitas insula fertur in Deum non utique, sed adhærendo illi præ ceteris sumendas.

bonis, seu super omnia: sic etiam fides christiana assentitur Deo, firmius adhærendo illi obiecto, quam alii omnibus scitis; quem excessum certitudinis postularunt Patres à fidelibus: alium enim qui proueniat à maiori connexione affensus cum veritate, frustra postularent, cum hic non proueniat etiam imperatiū à voluntate, sed ex maiori necessitate obiecti, vel ex alio capite; at vero firmior affensus prouenit imperatiū à voluntate, & ideo merito suadetur, & postulatur à Patribus.

37
An fides habet maiorem certitudinem quam scientia, ex altero etiam capite, scilicet propter maiorem connexionem, quam habeat cum veritate, merito potest dubitari. Aliqui enim Recentiores ex hoc solum capite defumunt maiorem fidei certitudinem: dicentes, actum fidei habere maiorem connexionem cum veritate, quam actu scientia, quia habet hanc connexionem pluribus titulis, scilicet ex parte obiecti, quod respicit (respicit enim essentialiter reuelationem diuinam vere positan) & etiam ex parte principij, à quo oritur, nempe habet fidei, cui repugnat elicere affensem falsum. At vero actus scientiae solum habet alligationem ad veritatem ratione obiecti, non ratione principij: nam licet etiam procedat ab habitu evidenti, cui repugnat falsitas: non tamen postulat necessarij procedere ab illo habitu; potest enim procedere à solo intellectu sibi habiti: at vero actus fidei necessario procedit ab habitu, vel ab aliquo suppletive vicem habitus: ergo actus fidei pluribus titulis alligatur ad veritatem, ergo habet plures certitudines; certitudo enim est allagatio necessaria ad veritatem.

38

Ego sanè non credo Patres de hac maiori certitudine proueniente ex pluribus capitibus cogitasse, quando certitudinem fidei prætulerunt aliis; hic enim excessus esset valde impertinens, & nullius considerationis. Deinde censeo, inter duas cognitiones quarum qualibet habet omnino dampnum repugnantiam ad falsitatem, ita ut nec de potentia absoluta possit vel potuerit esse falsa, non dici in toto rigore vnam magis necessarij veram quam alteram: & multi dicunt tam necessarij esse possibilitatem Leonis, quam existentiam Dei, quia nulla maior necessitas esse potest, quam ea, cui competit omnimoda repugnancia ad oppositum, immo si sufficeret ad maiorem certitudinem simpliciter, quod repugniant ad falsum prouenire ex pluribus titulis; debet dicere actum fidei esse certiorem, quam diuinam cognitionem, qua Deus videt existentiam Petri, quia actus fidei per se habet repugniam ad falsitatem ex duobus titulis, scilicet, ex obiecto & ex principio; & cognitioni illi diuinæ solum repugnat falsitas ex uno capite, nempe propter infallibilitatem diuinæ luminis; non vero ex parte obiecti, quia obiectum illud potuit aliter se habere, cum sit contingens; ergo haec repugnancia ex pluribus titulis extensiù non sufficit, vt simpliciter dicatur cognitio magis certa.

39

Deinde, etiam demus illam esse simpliciter maiorem certitudinem, non appetit, quomodo actus fidei habeat hanc alligationem ad veritatem pluribus titulis, quam actu scientia: nam demus, fidem hoc habere ex parte obiecti, & ex parte habitus à quo procedit; etiam actus euidentis primi principij, v. g. hoc habet ex parte obiecti, & ex parte apprehensionis, qua procedit

ad affensem; nam repugnat illam apprehensionem determinare ad affensem falsum; & repugnat illum affensem elici, nisi ex apprehensione extremorum præcedenti, ergo ille affensus habet etiam alligationem ad veritatem ex duplice capite.

Dicunt, actum fidei ultra haec addere repugnantiam ad falsum ex parte alterius principij à quo oritur, scilicet ex pia affectione voluntatis. Sed contra, quia pia affectione non repugnat imperare affensem falsum (vt dixi dispus. præcedenti) nam rusticus, cui Parochus proponit Partem incarnatum, habet piam affectionem imparantem affensem illius obiecti; quia pia affectio omnino de se indifferens est ad hoc quod remulatur, vel falso disposita: ergo ex parte pia affectionis præcedenti, non habet actus fidei necessariam omnino connexionem cum veritate. Totus ergo excessus certitudinis fidei pia scientia reducendus videtur vel ad illam matrem adhæsiōnem, qua intellectus ex impietate voluntatis firmus adhæret obiecto reuelato, quem alii: vel si comparatio fiat inter actum fidei, & actum euidentis euidentia physica, reducendus potest ad maiorem infallibilitatem; nam illi euidentia physica potest falso de potentia absoluta subesse falsum, non tamen actui fidei; in quo sensu verissimè dicitur, facilius esse quod sensus decipiuntur, & quod Caelum & Terra decipiunt, quam quod reuelatio Dei non sit vera.

Si autem comparatio fiat affensem fidei cum actu naturali euidenti euidentia metaphysica præcipuum excessus fidei est in firmiori adhesione ex parte intellectus, qui excessus fidei sufficit, ut fides dicatur certior. Cum enim repugnante cum falsitate sit ad minus æqualis, nec minus repugnet essentialiter actum fidei esse falsum, quam actu naturalem euidentem euidentia etiam metaphysica, si aliunde fides excedit quoad firmiorem adhesionem, id sufficit, vt certitudo fidei dicatur simpliciter & absolute maior: in aliquo etiam sensu posset dici maior connexionem cum veritate in actu fidei, quam in actu euidenti naturali, quatenus haec necessitas in fide oritur ex nobilitate radice, nempe ex supernaturalitate ipsius habitus, & actus exigentis necessarij veritatem, cum tamen repugnanta ad falsum in actu euidenti oriatur solum ex necessitate naturæ, que inferioris est ordinis.

Denique adde, fidei certitudinem excedere tertio etiam capite, quod diximus requiri ad certitudinem affensem, nempe exclusionem dubitandi, *Fidei certitudinem affensem, nempe exclusionem dubitandi, formidinis prudentis;* nam licet de obiecto etiam euidentia quod euidenter proponit euidentia naturalis, *formidinis prudentis;* non possumus prudenter dubitare, vel formidare inminus tamen possumus dubitare, vel formidare possumus prudenter de obiecto fidei, taliter proposito. Quia excessus declaratur bene per conditionalem imbibitam in ipso fidei affensem, quatenus ita firmiter per fidem credimus, vt proposito simulo alio obiecto euidenti, si de altero dubitandum, aut formidandum efficit, parati sumus ad dubitandum, vel formidandum potius de illa euidentia, quam de obiecto fidei; & hoc ipsum prudentia dicit, vt supponimus: ergo iuxta regulam prudentie magis excluditur formido actualis à fide, quam ab euidentia, & per consequens ex hoc etiam tertio capite, & requisito maior est fidei certitudo, quam euidentia naturalis, quatenus magis impedit obiectum fidei formidinem, vel dubitationem prudentem, quam euidentia naturalis.

Vnde

43
Glosses
glossam ex
prudentia.

Vnde iam primò infertur, omnibus pensatis, maiorem esse fidei certitudinem: excedit enim in magis firma adhesione; excedit in connexione necessaria cum veritate ex nobiliori radice; excedit denique in maiori exclusione prudentis formidinis, & maioris repugnania cum illa. Nec obstat, quod cuiusdam excludat etiam potentiam physicam antecedentem ad formidinem, quam fides non excludit: quia hic etiam excelsus compensatur, & fortasse superatur ex eo quod fides licet non excludat potentiam physicam antecedentem, seu formidinem in actu primo, magis tamen excludit ipsam formidinem actualē, & in actu secundo, quam evidētia, quatenus ita facit intellectum adhædere suo obiecto, ut facilius formidet de obiecto evidētia, quam de obiecto fidei. Cū ergo certitudo magis significet exclusionem formidinis actualis, quam exclusionem potentiae formidandi; & fides magis excludat formidinem actualē, quam scientia, merito dicitur magis certa, praeferunt cū, licet non excludat potentiam physicam antecedentem, excludat tamen potentiam etiam antecedentem prudenter formidandi, & hanc magis excludat, quam scientia, vt vidimus: & licet non affeat impotentiam physicam antecedentem formidandi; affeat tamen impotentiam etiam physicam saltem consequentem, & quidem maiorem, quam scientia; si quidem proposita evidētia contraria fidei, fides praevalit, & facit, vt intellectus possit facilius formidare de evidētia quam de obiecto fidei: quare intensiū saltem magis etiam necessitat ad non formidandum, quam scientiam saltem necessitatē consequenti.

44
Glossa di-
cōpt. quād
magis certa
nād. res.
nād. p. f.
l. l.

Infero secundō, quo sensu dici possit, quod scientia sit magis certa quoad nos, quam sit fides: potest enim illud etiam habere sensum aliquem verum. Cū enim certitudo includat connexionem necessariam cognitionis cum veritate, vt diximus, hæc necessaria clariter percipitur à nobis in scientia, quam in assensu fidei. Quia melius percipimus evidētiam, & claritatem actus, ex qua oritur connexionem necessariam scientiæ cum veritate quam percipimus supernaturalem actus fidei, ex qua supernaturalitate oritur etiam necessaria eius connexionem cū veritate. Quamvis ergo assensus fidei in se certior sit propter firmiorem adhesionem, & maiorem repugnatiōnem cum formidine, vel dubitatione prudenti, arque habeat etiam in se intrinsecem connexionem necessariam, & essentialē cum veritate, & hanc æquè, & fortasse magis quam scientia, atque ideo in se sit æquè & magis certus, quam assensus evidētia: quoad nos tamen, id est, quoad nostram notitiam magis percipimus certitudinem evidētia, & eius necessariam connexionem cum veritate, quam percipimus necessariam connexionem cum veritate intrinsecam in actu fidei. cū non percipimus eius supernaturalitatem, ex qua oritur necessaria illa, & essentialē connexionem intrinsecam actus fidei cum veritate obiecti.

Contra supradicta aliqua obiecti possum, ex quibus clariora redduntur. Obiectis primis, Quia ille excelsus certitudinis per maiorem adhesionem etiam potest reperiri respectu obiecti non reuelati; potest enim voluntas imperare alium assensum alterius obiecti cum illa omnimoda propensione, & adhesione; ergo hic excelsus certitudinis non est proprius fidei. Respondeo, posse quidem voluntatem imperare illam firmam

Card. de Lugo de Virtute Fidei Divina.

adhesionem, etiam obiecti falsi; sicut de facto contingit, hereticum tam firmiter adhædere suo errori, licet nos adhæremus veritati, & licet illi alienus non sit certus defectu veritatis; potest tamen assentiri Philosophus ethicus sue demonstrationi per assentum certum ita firmiter, sicut Christianus fidei. Quando ergo dicimus, assensum fidei esse certiorem aliis; intelligi debet comparatio cum aliis solum assensibus eiusdem hominis fidelis; nam fidelis firmius assentitur fidei, quam ipse assentiat alii obiectis, non tamen quam alius assentiat alii obiectis. Sicut etiam dicimus, charactera diligere Deum super omnia; nam licet peccator aliquando ex depravato affectu diligit creaturam super omnia tantum, quantum iustus diligit Deum: ipse tamen iustus non diligit aliquid supra Deum, sed Deum super omnia, quæ diligit ipse iustus. Sic etiam assensus fidei est firmior, quam omnes alii assensus hominis fidelis.

Obiectis secundis, Ponamus Christianum Philosophum scientem per demonstrationem Deum esse omnipotentem, v.g. & credentem etiam per fidem eandem omnipotentem: iste physicus non potest per fidem credere omnipotentiam adhærendo illi plusquam per scientiam adhæreditatem omnipotentia: non enim potest credere omnipotentiam plusquam ipsam omnipotentiam, cū in idem obiectum, ergo fides non assentitur suo obiecto plusquam scientia suo. Respondeo, comparationem istam dupliciter posse fieri, vel comparanda obiectum fidei ad alia obiecta materialiter sumpta, & dicendo magis credo hoc obiectum reuelatum, quam obiecta scita, & hoc modo non potest fides credere magis omnipotentiam, quam eandem omnipotentiam scitam; quia hoc effet dicere, potius negabo illam veritatem, quam istam, quod repugnat: cū sit una & eadem: vel potest fieri comparatio secundo modo inter obiecta formaliter sumpta, seu vt taliter apparent; & hoc modo magis assentitur fides omnipotentia reuelata quam scientia eidem omnipotentia scita; quasi dicas per fidem, magis credo omnipotentiam propter reuelationem quam propter medium scientificum: itavt si altera solum via credenda esset, preferrem reuelationem demonstrationi, & magis fidetur illi quam isti. Hoc posteriori modo excedit fides alios assensus: illo vero priori solum potest excedere obiectum fidei alia obiecta scita, quæ non fuerint etiam reuelata.

Obiectis tertio; non assentior per fidem firmius obiecto reuelato quam veritati Dei, propter quam assentior obiecto reuelato: sed veritati Dei assentior aliquando evidenter, vt constat ex disputatione prima, ergo assensus fidei ad mysterium non est firmior, quam omnes assensus evidētia. Ad hanc obiectiōnem iam diximus dis. prima sect. I. assensum fidei ad mysterium reuelatum esse certiore aliis, à quibus non pendet, non tamen illo, à quo formaliter dependet; nam sicut fides assentitur firmissime, licet obscurè mysterio reuelato, sic etiam assentitur firmissime veritati Dei, vi ibi diximus.

Dices, ergo fides non assentitur firmius obiecto reuelato, quam intellectus prius assentiatur credibilitati mysterij: probatur sequela, quia assensus fidei ad incarnationem, v.g. pendet etiam ab assensu præcedenti, quo evidenter cognoscitur credibilitas mysterij, vt vidimus dis. præcedenti,

46
Obiectio 2.

47
Obiectio 3.

48

R 3 ergo

ergo assensus fidei non potest præferre veritatem mysterij illi obiecto evidenter cognito, à quo dependet ipse assensus. Consequens autem videtur dutum, quia assensus credibilitatis mysterij non elicitur à fide, sed à prudentia, estque iudicium quoddam necessarium independens à voluntate, atque ideo non adhærens luo obiecto super omnia, sed pro mensura evidentiæ, & motuorum, quæ habet; nam adhæsio super omnia prouenit imperatiue à voluntate. Respondeo, negando sequelam; quia licet assensus fidei dependat à iudicio credibilitatis, non tamen habet ipsam credibilitatem pro motivo intrinseco, sed præsupponit illam, vt conditionem requisitam ex parte voluntatis imperantis fidem; quamvis autem fides *ea* possit firmius assentiri obiecto reuelato, quæ motu intrinseco, seu rationi formalis, proper quam credit; potest tamen præferre veritatem reuelatam alii veritatis, à quibus vt à conditionibus, & causis extrinsecis pendet: qualis est existentia apprehensionis præcedens fidem: v.g. nam licet non possit elicere fidei assensus circa incarnationem, sine eo quod præcedat apprehensio incarnationis; intellectus tamen firmius credit incarnationem, quæ existentiam illius apprehensionis; non quod dicat etiam non præcederet talis apprehensio credere incarnationem quia hoc est impossibile: sed quod ex modo firmissimo assentendi implicitè dicat, si unum solum ex his obiectis verum esset, vel existentia apprehensionis, vel incarnationem, & unum cum altero repugnaret, magis vera esset incarnationem, quæ existentia apprehensionis. Sic etiam quando credit incarnationem, licet prærequiratur cognitio euidens credibilitatis; ceterum ex modo credendi incarnationem implicitè dicit si per impossibile incarnationem & eius credibilitas inter se repugnaret magis credo veram incarnationem, quæm cetera, quæ non continentur implicitè in obiecto huius assensus, & per consequens, quamquamque credibilitatem extrinsecam aliunde apparentem, & explicatur exemplo amoris Dei imperati ex affectu sanitatis, tunc enim plus diligere Deum quam sanitatem, licet non diligere Deum nisi ex amore sanitatis.

49

Fides est prudens præsuppositio.

Dices, illam conditionalem etiam implicitam esse imprudentem, quia si defasset credibilitas, non posset prudenter credi incarnationem, ergo fides, quæ prudentissime credit incarnationem, non potest implicitè significare, quod credit incarnationem magis, quam eius credibilitatem. Respondeo, fidem esse prudentem præsuppositiū, hoc est, assensum fidei præsupponere necessariū iudicium prudentiae de credibilitate incarnationis; non tamen habet fides prudentiam pro motivo ex parte obiecti: quare per illam conditionalem solum explicatur, quod intellectus magis credit per fidem incarnationem, quæ ante此 credit credibilitatem, sicut magis credit incarnationem, quæ necessitatem prudentiae ad actum fidei, vel quæ supernaturalitatem ipsius fidei, licet ad credendam hoc modo incarnationem prærequiratur prudentia, & supernaturalis fidei concursus: & licet sine illo iudicio prudentia præcedenti non possit fides credere incarnationem; post illud tamen prudentissime adhæret incarnationi tam firmiter, vt significet ex modo assentendi, quod si per impossibile manerent motiva intrinseca, & vires ad hunc assensum negata credibilitate, adhuc vera sit incarnatione.

Si repugnaret credibilitas cum illa, sicut eodem sensu dicit Augustinus suprà, se magis credere mysteria fidei, quæm quod vuinet, licet ad credenda ipsa mysteria necessaria sit essentialiter vita: quod de aliis similibus obiectis requisitus ex parte principij similiter dicendum est. Adverte tamen, hoc intelligi de credibilitate extrinseca, non de iisdem motiis prout integrant ipsam relationem mediatarum Dei: hæc enim connexio est motiu in trinsecum, quod creditur aquæ, vel magis quæm incarnatione, vt supra vidimus, loquor ergo in præsentis de credibilitate extrinseca, hoc est, de bonitate obiectiva, quæ est in actu credendi, seu de decentia cum natura rationali, magis enim credimus incarnationem, quæm bonum esse credere incarnationem.

Obiicias quartò, assensus fidei aliquando infertur per discursum formalem ex illis duabus *Obiicias*, *Deus est prima veritas, & Deus reuelavit incarnationem*, quarum prima potest esse assensus euidens naturalis; ergo conclusio fidei erit certior, quæm una præmissa, ex qua inferitur quod est impossibile. Ad hanc obiacionem constabit ex disputatione sequenti.

Petes, utrum assensus fidei sit magis, vel minus certus quæm visio beata? hoc est, an ex modo assentienti de significet intellectus, se magis intellectus obiecto reuelato, quæm si illud videret per visionem Beatam. Respondeo negari cum Suarez in præsenti disp. 3. sect. 9. num. 20. & Coninch. disp. 11. num. 13. & disp. 14. num. 5. 6. & probam, quia intellectus solum potest significare in affectu fidei eum gradum certitudinis, & adhæsionis, quem voluntas potest imperare; voluntas autem non potest imperare intellectui, quod etiam videat oppositum per claram Dei visionem, adhuc magis adhæreat fidei: nam si per impossibile non apparerer oppositum fidei, cum illa visio nullum relinquit locum dubitandi, sed habeat omnino dampnum claritatem, non posset villo modo intellectus non relinquerre obiectum fidei; ergo nec potest modo significare, se hoc obiectum credere, etiam si oppositum per visionem beatam videret. Ad summum enim potest intellectus per actum fidei significare implicitè discensum obiectorum repugnantium, quorum clara visio eum non omnino cogitat, quales communiter sunt cognitiones etiam evidentes huius vita; illæ enim tales sunt, vt possit intellectus eos assensus cohíberet in praefixa motiorum fidei, & de coram veritate considerare, vt de facto cohíberet assensum circa existentiam panis in Eucharistia: at vero intuitionem claram Dei non potest cohíberet, etiam si adhuc innumeris motiis contraria, nec per actum fidei potest implicitè assentiri obiecto etiam caso quo oppositum appareat clare per illam visionem quia hoc esset velle assentiri huic obiecto etiam in casu, quo oppositum sit omnino verum, quod repugnat.

Vnde regula generalis hæc esse potest, vt per fidem assentiantur intellectus firmissime, ea felice firmitate, vt promptus sit ad negandam potius omnia obiecta contraria, quæ saltem ex imperio voluntatis negare potuerit: neque enim potest esse paratus negare, quæ nullo modo negare potuerit: sicut nec voluntas ipsa per propositionem fieri missum seruandi præcepta ostendit promptitudinem adimplendi præcepta, quæ seruare non potuerit, nisi ad summum sub condicione.

Vnde in primis inferri potest, quid dicendum sic

Quid dicen-
ta fides
infusa.

fit de scientia infusa: quam certiorem esse posse fidei fatetur Granado *dicta disp. 4. n. 8.* quia licet fides eam excedat, quatenus habet pro motu formalis auctoritatem Dei; cum tamen aliqua scientia infusa habere possit pro obiecto formalis, non Deum, sed ipsas creaturas; sed tamē scientia hæc per se infusa excederet, quatenus non solum cœlum suaturalis, sed etiam intuitiva, & comprehensiva, quod non habet fides. Nos iuxta regulam traditam distinguimus, nam si scientia infusa talis sit, ut possit adhuc intellectus saltem ex imperio voluntatis dubitare, aut formidare; ad hoc etiam fides reddit intellectum promptum, ut profiteatur, se eo casu potius dubitaturum de obiecto scientie, quam de obiecto fidei: secus si scientia infusa talis sit, ut non sinat ullo modo intellectum dubitare, vel formidare etiam ex imperio voluntatis; hæc enim scientia non posset esse minus certa, vel firma, quam fides.

Infero secundò, quid dicendum sit de principiis evidentiis evidentiæ metaphysica clarissima, v. g. *atrum est maius sua parte; quodlibet est, vel non est; duo & duo sunt quatuor, & aliis similibus;* de quibus Suarez *sect. 5. n. 13.* dicit, minus certa esse, quam fiduciæ assensum, quod videntur etiam supponere Granado *vbi supra, Hurt. & Coninch. locis citatis,* qui omnem evidentiæ naturalem dicunt superari à fide. Alij tamen, quorum tacito nomine meminit Suarez *loci citato;* de hoc dubitant, quibus consentit Zumel, *i. part. q. 1. art. 5. q. unica notabilis 2.* dicens, fidem non esse certiorem aliquibus principiis Metaphysicis. Nec obstante verba Augustini supra adducta, dicentes, se facilius dubitaturum, quod viueret, quam de veritate eorum quæ audiuimus: posset enim responderi, Augusti non comparare ibi assensum fidei cum cognitione, quia aliquis experitur, se esse, sed qua experitur, se viuere: de quo dubitare posset, an eum verum, si fides contrarium proponeret; quocumque posset dubitare, an vere esset mortuus, & eius anima non esset iam unita corpori, sed separata: quod dubium fortasse non posset habere de aliqua existentia sua in genere. Nobis tamen non est necesse quidquam decernere circa hanc, vel illam cognitionem evidentiæ in particulari: foliū dicere possumus in genere, si detur aliqua notitia evidentiæ metaphysica adeò clara, & convincens, ut non sinat intellectum etiam ex imperio voluntatis dubitare de eius veritate, vel non assentire; fideles de facto, quando credunt super omnia fidei obiectum, non habere animum firmissimè adhærendi rebus creditis etiam contra id, quod tali notitia cognoscunt, sicut nec præfertur hæc obiecta fidei iis, quæ per visionem elatar Beatificam intruerentur, nechabent animum negandi ea, quæ taliter videntur potius quam obiecta credita. Hoc enim est chimericum, nec à fidelibus exigitur talis prelatio, aut promptitudo, ut si tali genere evidentiæ constaret contrarium illius, quod per Ecclesiam proponitur; adhuc contra talem evidentiæ retinenter Ecclesiæ doctrinam: est enim stulta, & chimera promptitudo: Neque ex hoc sequitur, vel arguitur, quod fideles non credant res fidei super omnia: sicut etiam iustus diligit Deum per charitatem super omnia simpliciter, & absoluè: & tamen non est promptus ad habendum odium Dei, vel mentendum, si per impossibile id Deo placet: ille enim est causus chimericus, & non comprehenditur sub universalitate dilectionis Dei super omnia. Sic etiam

chimericum est proponi per fidem id, quod omnimoda claritate, & vndeque conseruit esse falsum, & quod intellectus, non possit credere esse verum, cum evidentiæ perfectissima cogat illum ad alibi existendum eius contradictorio: non debet ergo casus ille chimericus comprehendendi sub ea vniuersalitate, quæ credimus super omnia id, quod fides nobis proponit.

Posset ultimum comparari actus fidei infusa cum actu fidei naturali, v. g. si Deus alicui catholicæ negaret concussum ad assensum fidei supernaturalem, circa idem motuum formale diuinæ auctoritatis, & firmissime adhæsione super omnia ex imperio voluntatis: an tunc hic assensus haberet aequali gradum certitudinis cum eo, quem habet de facto assensus fidei supernaturalis. P. Coninch. *dict. dub. 4. n. 5.* dicit, actum naturale eo casu certiore fore quavis alia cognitione naturali; quia vero aeterni circa obiectum magis necessario verum, & per medium magis necessarium, ac modo omnino infallibilis directus ministrum auctoritate Ecclesia, & evidenter sciret, se in hoc assensu ita dirigiri, & consequenter se falli non posse; & potius est paratus ab omni alia cognitione, quam à fide recedere; atque ideo obiecto illius firmius adhæret, quam ullis aliis naturaliter cognitis.

Hæc responsio mihi non probatur. Primo, quia falso supponit, quod homo sciret tunc evidenter se in eo assensu falli non posse: si enim hoc sciret evidenter, sciret etiam evidenter, obiectum illius assensus esse verum, atque ita haberet evidentiæ de veritate mysterij crediti, quod falso est etiam in credente per actum fidei infusa, multò magis in credente per actum fidei naturalis. Secundo, Quia falso supponit, obiectum illius assensus esse necessario verum: nam incarnatione, v. g. non est obiectum necessarium, sed contingens, atque adeo eius veritas etiam est contingens. Deinde etiam assensus est circa Trinitatem personarum, vel alias perfectiones Dei necessaria, adhuc haberet aliquod obiectum formale partiale contingens, nempe reuelationem Dei, quæ potius non esse, & licet ex suppositione, quod sit, non posse non esse vera: per fidem tamē non solum credimus reuelationem Dei esse veram, sed etiam credimus, possemus esse; quod est obiectum contingens. Potius ergo obiectum illius assensus non esse verum, atque ideo potius etiam esse actus ille non verus: nam licet actus fidei infusa non possit esse falso, quia supponit necessarium, quod obiectum sit verum; actus tamen naturalis non habet eiusmodi exigentiam. Et quādam concedam, quod omnia motiva fiduciæ nostræ non possint vere dari à parte rei, ut reddant credibile obiectum falso; ex hoc tamen non arguitur, quod actus fidei naturalis etiam prudenter imperatus non potuerit esse falso. Primo, Quia sæpe fideles, præsertim rustici, non præcognoscunt omnia motiva, quæ dantur ad credibilitatem nostræ fiduciæ, sed aliqua, quæ pro illorum captu sufficiunt, ut prudenter imperant sibi assensum fidei; cum tamen sub eisdem motiuis non repugnet proponi eis aliquid falso, ut supra vidimus *disp. præcedent.* quare si tunc eliciant actum naturalis, non habet ille actus necessariam connexionem intrinsecam cum veritate. Secundò, quia etiam alicui proponantur omnia motiva nostræ fiduciæ, sub quibus non potest proponi credibilitas alicuius falsitatis: non

54

55

R. 4. apparat

apparet tamen repugnantia physica, quod omnia eadem motiu huic homini proponantur eodem modo, licet non sint à parte rei. Non enim repugnat physicè, quod omnes vel plures conuenient ad decipiendum hunc hominem, & dicent illi miracula, martyria, & alia omnia, quæ illi nunc proponuntur, & ostenderent ei libros falsos, quibus narrarentur, & venditarent Scripturas tanquam diuinæ, & Concilia tanquam Canonica, sicut nunc proponuntur ei hac omnia vera. Tunc autem assensus esset æque prudens, ac nunc, & tamen esset falsus. Quia quidem licet moraliter non possint contingere; non apparet tamen repugnantia physica; & per consequens non repugnat physicè, quod hic actus fidei naturalis, quem nunc habet, potuerit idem esse falsus, si hac omnia ei falsò proposta fuissent. Ex quibus concluditur, actu illum naturalem non esse magis certum, quam actus euidentes naturales. Esset quidem magis firmus propter maiorem adhesionem ad obiectum, quam ad obiecta scita: quæ firmitas adhesionis esset eadem, ac in actu fidei infusa; non tamen esset æque certus, quia non haberet æqualem repugnantiam intrinsecam cum falsitate, quam repugnantiam habent actus fidei infusa, atque etiam assensus naturales euidentes.

DISPUTATIO VII.

De discursu, an & qualis reperiatur in actu fidei.

SECTIO I. Assensum fidei generari posse per discursum formalem.

II. Argumenta contraria proponuntur, & dissoluuntur.

III. An possit interuenire cognitio bonitatis illationis in discursu fidei, & qualis sit illa cognitio.

Dubius modus intelligi potest, quod fides discurrat. Primo, ex principiis non reuelatur. Primo modo discurreret, si haberet hos tres actus realiter distinctos: Deus est summa veritas, seu quidquid reuelat, est verum: Deus reuelat incarnationem: ergo vera est incarnatione: tunc enim non ex reuelatis provt reuelatis, sed ex veritate, & reuelatione Dei inferret per veram, & formalem argumentationem veritatem incarnationis. Secundo modo discurreret, si ex dubiis reuelatis inferret aliam, v. g. Omnis sacerdos rite ordinatus habet potestatem consecrandi: Apostoli fuerunt ritè ordinati: ergo habuerunt potestatem consecrandi. De hoc secundo modo non occurrit hoc loco dicere, cum de illo dixerimus latè disp. I. secl. I. §. 2. vbi ostendimus, quando conclusio illa pertineret, vel non pertineret ad fidem. Tota ergo difficultas praefens est primo modo, an assensus obiecti reuelati, qui sit propriè assensus fidei, generari possit per verum discursum ex veritate, & reuelatione Dei.

Assensum fidei generari posse per discursum formalem.

Svpontendum est, duplicum esse discursum: scilicet virtualem, & formalem. Formalis dicitur, quando ex præmissis realiter distincte inferunt conclusio per realem illationem; in quo discursu diximus iam supra disp. I. debet interuenire duas præmissas: saltem implicite, quia ex uno antecedenti non potest fieri illatio bona: debet enim procedere connexio medij cum singularis extremitatibus leotim, ut sequatur connexio extremitarum inter se. Discursus virtuosis est, quando unico actu assensus obiecto conclusio, & præmissarum, vni proper aliud, ut in uno actu dicas: Philosophus est risibilis, quia est homo, & quia omnis homo est risibilis. Non enim repugnat intellectum in plura obiecta subordinata tendere per unum indivisibilem actum, ut suppono ex Philosophia. Quo supposito, non dubito, quin fides possit discutere saltem discursu virtuali; immo sane debet; cum enim assensus ad mysteria reuelata, non sint assensus ad prima principia immediata, sed potius sint assensus mediati & propterteriū; necesse est, quando fides credit incarnationem, v. g. habere ab minus discursum virtualem & dicere: incarnatione facta, quia Deus summe verax id reuelauit. Qui assensus quatenus terminatur ad veritatem Dei, & ad reuelationem est certus, & immediatus; quatenus vero terminatur ad incarnationem, est obscurus, certus, &mediatus, propterea explicatum est suprà disp. I. Quæstio ergo est, an possit fides per actus etiam distinctos præmissarum & conclusionis exercere hunc discursum formalem.

Prima sententia negat; ita Capreolus in 3. diff. 24. q. 1. art. 3. ad. 3. contra secundam conclusio, Canus lrb. 1. de locis cap. 3. in presenti tanta q. 1. art. 1. circa finem. Valentia dif. p. 1. q. 1. p. 1. Suarez in presenti disp. 6. secl. 4. Coninch. dif. 9. sub. 7. Granado tract. 9. dif. 1. n. 8. & alii recentiores, quorum fundamenta postea videbimus, & dissolvemus.

Seconda sententia probabilior affirmat, adum fidei posse per formalem discursum generari ex reuelatione & veritate Dei modo explicato, ita Okam quodlibet. 3. q. 7. & in 3. sententiarum q. 8. art. 3. Gabr. in 3. d. 23. q. 2. Almainus q. 3. Matilius etiam in 3. q. 14. art. 1. P. Vafquez 1. p. q. 1. dif. 5. num. 5. P. Becanus in presenti cap. 8. q. 3. P. Hurtado dif. p. 39. P. Ripalda tom. 1. de ente supernaturalis q. 5. m. 3. & alii recentiores: & videtur de mente S. Thomæ in presenti q. 1. art. 1. vbi comparatur cum Geometria in hoc, quod sic Geometria obiectum formale est medium quo virut ad demonstrationem, ita fides habet auctoritatem Dei pro obiecto formalis, ergo sentit S. Doctor autoritatem diuinam esse medium, quo virut fides ad concludendum, sicut Geometria virut etiam medium ad conclusionem formalem in inferendam ex suis principiis.

Ratione probatur hæc sententia, quia quando aliqua obiecta ita se habent, ut non non sit aliud, & habeat tantum sufficientem, ut possit cognoscere.